

Літургія Церкви

**УЧАСТЬ
ВІРНИХ У
БОГОСЛУЖІННІ**

«Царське священство» вірних

*Ви ж – рід вибраний, царське
священство, народ святий, люд,
придбаний на те, щоб звістувати
похвали Того, хто вас покликав
з темряви у дивне своє світло.*

1 Пт. 2, 9

Вихідною точкою для розуміння «царського священства» і його основою є священство Ісуса Христа, чи радше, ціле Його месіанське служіння і післанництво – царське, священниче й пророче. Через таїнство миропомазання кожний християнин приймає помазання Христа, стає учасником Його месіанського післанництва, тобто учасником Його царського, священничого й пророчого служіння. Тому єдиним взірцем і зміс-

том «царського священства» кожного християнина є те, як Христос сповнив і сповнює своє царське, священниче й пророче післанництво.

Тому «царське священство» не є тим, чим миряни відрізняються від ерархії, від рукоположених священнослужителів, а тим, що спільне для всіх християн – те, що висловлює спасительну місію Церкви як Тіла Христового, як «таїнства спасіння»; це те, що становить основу християнського життя, життя кожного християнина, що носить ймення «християнин» тому, що він «помазаний» помазанням Христовим (1 Йо. 3, 16).

Зовсім неправильно вважати, що говорити про священство кожного хрещеного-миропомазаного обов'язково означає щось відбирати від рукоположених священнослужителів, від їхнього служіння чи їхнього достоїнства. Підкреслення висоти достоїнства і покликання пастви не є приниженням, а навпаки вивищенням тих, котрих «Дух Святий поставив... пасти Церкву Божу» (Ді. 20, 28).

Рівно ж, не слід думати, що звершення служіння царського священства стосується виключно літургійно-обрядового аспекту життя Церкви. Воно, без сумніву, є звершенням літургії Церкви разом з Христом, але у своїй суті є скероване до співдії з Христом у впровадженні Царства Божого у всі ділянки життя християн і обставин, в яких живуть, «щоб Бог був всім у всьому» (1 Кор. 15, 28).

Врешті, помилково є думати, що терміни «священик», «священство» сто-

суються найперше і особливо рукоположених священнослужителів, а щойно у невластивому, переносному значенні також і кожного християнина. Насправді, згідно зі свідченнями Нового Завіту, справа виглядає якраз навпаки: термін «священик», «царське священство», належить (крім Христові – *Євр.* 7–10) перш за все всьому Божому люду і кожному християнину (*1 Пт.* 2, 5. 9; *Од.* 1, 6; 5, 9–10), а щойно у похідному, переносному сенсі належить єрархії.

Співвідношення царського священства та єрархічного гарно представлене у *Катехизмі Католицької Церкви*:

а) царське і єрархічне священство є двома різними способами участі в *єдиному* священстві Христовім;

б) єрархічне священство є на службі царського священства (*ККЦ, 1546–1547*). Ці два принципи лягли в основу подальшого нашого викладу.

Богослужбова традиція

На перший погляд саме богослужбова традиція найбільше підкреслює різницю і віддаль між священнослужителями й мирянами: тільки священнослужителі вдягають ризи; тільки священнослужителі мають місце за іконостасом, довкола престолу; тільки священнослужителі провадять служби, благословляють, освячують, проповідують; тільки священнослужителі через рукоположення отримують особливий статус і уповноваження у церковній спільноті.

З цього, однак, аж ніяк не випливає, що священнослужителі в цих і подібних випадках діють відокремлено від всієї спільноти. Характер і сенс нашої літургійної традиції, що виражається в текстах і в структурі літургійних молитов і дійств, свідчить про протилежне. Для прикладу, **ектенії** – то не молитва диякона зі священником, до якої приєднується народ. Ектенії на богослужінні є головними молитвами заступництва

Церкви у світі. Сама структура ектеній є діалогічною: диякон виголошує за що молитись, благальну молитву підносить вся спільнота («Господи, помилуй»), священник підсумовує молитву в останньому виголосі, а вся спільнота це слово підтверджує своїм «Амінь».

Анафору, або центральну, найголовнішу молитву Божественної Літургії, як і всі інші найважливіші молитви богослужінь, священник промовляє в першій особі множини. Це «ми», тобто спільнота – вірні разом зі священнослужителями – «благодаримо» за спасіння... «мовимо» прославу Божу... «приносимо» себе самих у дар Богові... «благаємо» про зіслання Святого Духа на нас і на поставлені дари. Священник говорить ці молитви не від себе самого, а від імені всієї спільноти. При кожному **благословенні** – «Мир усім!» – священник стає каналом Христового миру, що спливає на народ, і сам отримує той мир через народ: «І духові твоєму!» В час **рукоположення**, коли єпископ покладає руку на кандидата до свячень, він промовляє: «Божественна благодать поставляє (*ім'я*) у пресвітерство (дияконство чи єпископство)... Тож помолімся за нього, щоб зійшла на нього благодать пресвятого Духа, і промовмо всі...», а вся спільнота відповідає молитвою за поставленого: «Господи, помилуй».

Сама структура храму теж підкреслює єдність спільноти під час богослужіння. **Іконостас** у храмі поставлений не для того, щоб поділити церков-

ну спільноту чи відгороджувати мирян від святилища (в анафорі Золотоустого сповідуємо, що Господь нас своєю спасенною благодаттю вже «на небо привів»), а щоб церковна спільнота могла краще розуміти й пережити два парадоксальних виміри нашого християнського життя: воно все ще розгортається тут, на землі, але у вірі, особливо в молитві, у богослужіннях, нам дано вже пережити передсмак, передчуття небесної повноти; ми ще в дорозі до небесної батьківщини, але в початковій мірі (зокрема у молитві Церкви) ми вже перебуваємо в ній. На іконостасі лики Христа, Богородиці й святих звернені саме до тих, що у «храмі вірних», а священнослужителі, виконуючи свої входи, виходи й інші дії, самі стають мов частиною того іконного пограниччя між землею й небом, показуючи, що наші молитви доходять до Божого престолу, а від Бога безнастанно спливає на нас щедра благодать.

Отож, ми бачимо, що ціла наша літургійна традиція показує нам не образ відокремленого «виконавця культу», що звершує культові дієства замість когось – замість тих, хто не знає, не вміє, чи «не має влади» це робити; навпаки, правдиве літургійне дієство полягає у діяльності всієї спільноти як Тіла Христового, а роль священнослужителів – з одного боку, озвучувати молитву Церкви і показувати, що хоч Церква перебуває ще в земному паломництві, коли вона молиться, вона стоїть у небі перед престолом Всевишнього; з другого боку,

священнослужитель озвучує і показує Боже благословення, що сходить через Христа на Церкву.

Іншими словами, служіння священнослужителя полягає в тому, щоб бути водночас образом Христової Невісти, яка звертається молитовно до свого Жениха, і образом Христа-Жениха, який приходить до своєї Невісти, дарує свій мир, дарує своє життя.

Сам Христос є Той, хто *звершує* богослужіння і всі таїнства церковні, – «цілий Христос», Голова і Тіло, тобто Христос зі своїм Тілом, у своїм Тілі, *через* своє Тіло, що є Церквою. А роль священника, чи священнослужителів, – бути *служителями* і видимими знаками (іконами) цієї Христової присутності й дії.

Яка ж у богослуженнях роль мирян, не рукоположених, але помазаних у «царське священство»?

Як вони співдіють з Христом у звершенні молитви Церкви – окремо і як спільнота?

Що має відбуватися у серці кожного вірного, який молиться на богослужіннях?

Роль «царського священства» у богослуженнях

Відповідь на ці запитання дає нам сам Чин Божественної Літургії, якщо уважно до нього приглянутись. Ціла Божественна Літургія у всіх своїх основних моментах виражає співдію Божу й нашу, Божу ініціативу, до якої ми покликані приєднатись, Божий дар, який спонукає нас до взаємного дару. Всі ці моменти нам ясно показують, що конкретно означає священнодія як співдія Христа-Голови й Тіла Христового, співдія, в якій активну роль має кожний член спільноти, не тільки священнослужителі, і як вони скеровані до прослави Бога й спасіння людини.

1. Першою важливою священнодією є вже саме **зібрання церковної спільно-**

ти. Зібрання саме по собі є щоразу благовістуванням, що Христове Тіло – це конкретна реалія, конкретні люди, а не абстракція чи метафора. Церковна спільнота збирається не зі своєї ініціативи, а у відповідь на запрошення Царя на весільний бенкет свого Сина (*пор. Лк. 14, 15–24*). Зібратись як літургійна спільнота – означає прийняти кожного, що стоїть поруч, як члена Христового Тіла, взяти відповідальність за добро і спасіння конкретних членів спільноти і всієї спільноти.

2. Підносити до Господа **молитву заступництва** (як це ми робимо в екстеніях) за конкретних людей, за всю Церкву і весь світ – означає подібно до Христа, підтвердити цю молитву за весь світ посвятою свого життя, готовністю «самих себе, один одного і все життя наше Христу Богові віддати» – бути готовими, що Господь пошле нас до потребуємих, щоб ми були засобами Його милосердя, доброти і щедрості.

3. **Прийняти благословення** означає бути готовим освячувати всі аспекти нашого життя, тобто всі наші стосунки й зустрічі – всі наші таланти й зусилля сповнювати Божої присутності і скеровувати до Божої слави, щоб ми самі могли стати благословенням, відкриттям до Божої присутності, для других.

4. **Благодарити, дякувати Богові** за все означає прийняти з вдячністю і довірою все у нашому житті: всі успіхи – з радістю, а неуспіхи – як виклик і завдання, всі труднощі – з надією на Божу

допомогу. Подяка Богові перед усяким прошенням є потужним духовним уроком, щоб бачити всі наші потреби у світлі того всього, що Отець уже нам дав – найперше свого Сина і Святого Духа.

5. Прийняти Слово Боже. «Засвіти в серцях наших, чоловіколюбче Владико, нетлінне світло Твого богопізнання...» – священник мовить перед оголошенням Євангелія: прийняти Боже Слово означає прийняти його як оцінку нашого життя, як зміст, напрям і коректив всіх наших справ. Щоб прийняти життєдайну і спасенну силу Божого Слова, треба готуватись до того проханням про Боже світло, Божу Мудрість, щоб Христос, що є Божою Мудрістю, вселився в наше серце; перед Його обличчям у нашому серці маємо завжди ставити питання: «Що маю робити, щоб це конкретне почуте Слово перемінило, преобразило, просвітило моє життя?» Прийняття Божого Слова означає також пророчу відповідальність за те, щоб його передавати іншим, а це можемо переконливо робити тільки коли ми самі є його виконавцями.

6. Святе Причастя. «Прийміть, їжте, це Тіло моє...» – прийняти дар Божого життя у Причасті означає прийняти його даром, усвідомлюючи, що не заслуговуємо і не можемо заслужити на цей дар. Однак сама незаслуженість дару надає нам бажання й силу відповісти Христові взаємним даром власного життя, рівно ж безкорисливим: «Твоє від твоїх Тобі приносимо згідно з усім, що Ти за-

повідав нам і задля всього, що Ти для нас учинив» (пор. ККЦ, 1553). У цьому всецілому взаємному даруванні, приймаючи Тіло Христове, стаємо з Ним одним Тілом, стаємо Христовим Тілом, щоб жили вже не ми, а Христос у нас; щоб жили ми не задля себе, а дозволяли Христові продовжувати у нас і через нас Його діло спасіння – встановлення Царства.

7. Кінцевий виголос Літургії «**В мирі вийдім!**» є закликом прийняти Христовий виклик, завдання, щоб зберегти те, чим ми збагатилися на Літургії, й дарувати його другим у всіх наших справах, всіх зустрічах, всіх обставинах, освячуючи наше щоденне життя Христовою присутністю для нашого спасіння і тих, що довкола нас (КУГКЦ, 391–392).

Ці кілька прикладів з нашої богослужбової практики показують, що звершення таїнств і богослужінь церковних не обмежуються до престолу чи святилища, а *завершуються* вони у серцях вірних, помазаних на царське священство, по одному чи по іншому боці іконостасу. Для того Церква голосить Слово Боже, щоб воно запало у серця і перемінило їх. Для того освячує Євхаристійні Дари, щоб вони були спожиті

і тих, хто спожив їх перемінили у Тіло Христове для спасіння світу. Для того подається благословення, щоб кожний з вірних приймав своє життя і всі його обставини з Господньої руки, а й сам став благословенням, Христовою присутністю для інших.

Покликання і післанництво кожного носія «царського священства» полягає в тому, щоб відкрити своє серце для перетворюючої благодаті Божої, щоб, збагатившись нею, нести її для освячення всього свого життя і світу довкола себе. Це і є змістом прохань, що Господь нас навчив: «нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя»... щоб було небо на землі. І так знову і знову християнська спільнота збирається для літургійної зустрічі з Воскреслим Христом, щоб споглядати Божу славу (*Мт. 17, 5*), прийняти Його благодать, і щоб могли споглянутим і прийнятим ділитись. В тому ж бо найвища прослава Бога, як каже св. Іринеї Ліонський: «Прослава Бога – це людина вповні жива; а життя її – споглядати Бога!»

